

Sygn. akt I ACa 1121/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Katarzyna Polańska – Farion

Sędziowie: SA Roman Dzikczek (spr.)

SO (del.) Agnieszka Wachowicz - Mazur

Protokolant: Joanna Mikulska

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w W.

przeciwko B. M.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt II C 353/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od B. M. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Roman Dzikczek Katarzyna Polańska - Farion Agnieszka Wachowicz - Mazur

Sygn. akt I ACa 1121/15

UZASADNIENIE

W dniu 5 lutego 2014 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Prezesa Sądu Okręgowego w W. wniósł pozew o zapłatę, domagając się zasądzenia od pozwanego B. M. na swoją rzecz kwoty 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 lipca 2013 roku do dnia zapłaty oraz zasądzenia na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Motywując swoje stanowisko w sprawie strona powodowa wskazała, iż wobec prowadzenia przez komornika sądowego B. M. egzekucji z pominięciem ustawowego prawa zastawu przysługującego Skarbowi Państwa, zastrzeżonego w klauzuli wykonalności nadanej przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w dniu 28 stycznia 2010 roku tytułowi wykonawczemu w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 grudnia 2005 roku, sygn. XVI GC 427/01, domaga się odszkodowania za niezgodne z prawem działania komornika.

Dnia 28 lutego 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny wydał nakaz zapłaty przeciwko B. M. w postępowaniu upominawczym orzekając, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacić Skarbowi Państwa-Prezesowi Sądu Okręgowego kwotę 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29 lipca

2013 r. do dnia zapłaty, kwotę 5.000 zł tytułem kosztów procesu oraz kwotę 3.600 zł na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty i jego uzasadnieniu komornik sądowy B. M. wniósł o oddalenie powództwa oraz obciążenie powoda kosztami procesu. Pozwany wskazał, iż z uwagi na okoliczność niewyegzekwowania od dłużnika - Spółdzielni Mieszkaniowej (...) całości należności w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego oraz istnienia na reszcie zasądzonego świadczenia zastawu, żądanie zapłaty przez powoda jawi się jako przedwczesne. Pozwany, powołując się na treść wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 grudnia 2005 roku wskazał, iż kwota 100.000 zł winna być ściągnięta z zasądzonego, a nie wyegzekwowanego roszczenia. B. M. zakwestionował również żądanie powoda w przedmiocie zasądzenia odsetek od kosztów sądowych, podnosząc, iż treść art. 481 § 1 k.c. nie ma zastosowania do świadczeń pieniężnych zasądzonych prawomocnym orzeczeniem o kosztach procesu.

Wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od B. M. na rzecz Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 100.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 29 lipca 2013r. do dnia zapłaty; zasądził od B. M. na rzecz Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 5000 (pięć tysięcy) złotych tytułem kosztów procesu oraz zasądził od B. M. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3600 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Przed Sądem Okręgowym w Warszawie w sprawie o sygn. XVI GC 427/01 toczyła się sprawa z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą W. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W.. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie XVI Wydział Gospodarczy z dnia 30 grudnia 2005r., zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie I Wydział Cywilny z dnia 15 grudnia 2009 r., sygn. akt I ACa 107/09, nakazano w pkt 4 ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 100.000 zł z roszczenia zasądzonego na rzecz powoda w pkt I zaskarżonego wyroku tytułem nieuiszczonej opłaty od apelacji, od której powód został zwolniony.

Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy- Śródmieście w W. B. M. prowadził na wniosek Spółki (...) postępowanie egzekucyjne przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą w W. na podstawie orzeczenia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 grudnia 2005 roku, sygn. XVI GC 427/01, zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W., sygn. I ACa 107/09, któremu Sąd Apelacyjny w Warszawie nadał klauzulę wykonalności w dniu 28 stycznia 2010 r. W treści klauzuli wykonalności Sądu Apelacyjnego w Warszawie stwierdzono, że tytuł wykonawczy uprawnia do egzekucji w zakresie pkt I wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie oraz w zakresie kosztów postępowania z pkt 1 wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2009 r., z zastrzeżeniem ustawowego prawa zastawu na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie w zakresie objętym pkt 4 wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2009 r.

W trakcie egzekucji komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie B. M. wyegzekwował od dłużnika kwotę 29.646.232,43 zł oraz koszty postępowania egzekucyjnego w wysokości 85.111,48 zł. Następnie postanowieniem z dnia 04 lutego 2011 r. komornik sądowy umorzył egzekucję na wniosek wierzyciela - Spółki (...) co do kwoty 2.341.241,52 zł.

Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie B. M. nie zawiadomił Sądu Okręgowego w Warszawie o prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym, w konsekwencji tego nie ściągnął od Spółki (...) na rzecz Skarbu Państwa kwoty 100.000 zł.

W dniu 14 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie skierował do spółki (...) wezwanie do zapłaty należności sądowych w kwocie 100.000 zł. W odpowiedzi na wezwanie spółka (...) z siedzibą w W. poinformowała Sąd pismem z dnia 25 listopada 2011 r., że Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie B. M. zakończył prowadzone postępowanie egzekucyjne, a całość wyegzekwowanej kwoty została przekazana wierzycielom spółki, którzy nie zostali zaspokojeni w całości. W dniu 01 marca 2012 roku, na polecenie

Sądu Okręgowego w Warszawie została wszczęta egzekucja przeciwko Spółce (...) z siedzibą w W. co do kwoty 100.000 zł.

Postanowieniem z dnia 10 czerwca 2013 r. prowadzone wobec Spółki (...) postępowanie egzekucyjne zostało umorzone wskutek stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

Pismem z dnia 29 lipca 2013 r. Wiceprezes Sądu Okręgowego w Warszawie wezwał komornika sądowego B. M. do zapłaty kwoty 100.000 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ustalił w oparciu o kopie dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy, w szczególności na podstawie: wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie Wydział XVI Gospodarczy z dnia 30 grudnia 2005r., zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2009r., klauzuli wykonalności z dnia 28 stycznia 2010 r., postanowienia komornika sądowego z dnia 04.02.2011r., wezwania do zapłaty należności przez Spółkę (...), odpowiedzi Spółki (...) na wezwanie Sądu, postanowienia o umorzeniu egzekucji z dnia 10 czerwca 2013 r., wezwania do zapłaty z dnia 28 lipca 2013r., nakazu zapłaty z dnia 28 lutego 2014r. oraz załączonych do sprawy akt postępowania egzekucyjnego, sygn. KM 1807/2009.

Sąd uznał dowody z dokumentów za wiarygodne, albowiem ich autentyczność nie została zakwestionowana przez strony, zatem nie budziła wątpliwości. Ponadto Sąd nie znalazł podstaw do ich podważenia z urzędu. Dowody z dokumentów korzystają z materialnej mocy dowodowej wynikającej z treści art. 244 k.p.c. i stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

Stan faktyczny Sąd ustalił także na podstawie zeznań złożonych przez pozwanego B. M.. Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanego w zakresie, w jakim wskazał on, iż zapoznał się z klauzulą wykonalności nadaną przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w dniu 28 stycznia 2010 roku.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Sąd wskazał, że zgodnie z treścią art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 1997 nr 133 poz. 882), komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności. Do przyjęcia odpowiedzialności komornika na podstawie art. 23 powołanej ustawy wymagane jest wykazanie niezgodności z prawem jego działania lub zaniechania.

Zgodnie z ugruntowanym poglądem doktryny, zachowanie polegające na działaniu lub zaniechaniu jest niezgodne z prawem, gdy jest ono niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami oraz z ogólnie przyjętymi standardami.

Sąd pierwszej instancji podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 07 lipca 2006 r. (sygn. I CNP 33/2006), zgodnie z którym pomimo braku wyraźnych podstaw normatywnych, niezgodność z prawem musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty. Tylko bowiem w takim przypadku działaniu lub zaniechaniu można przepisać cechy bezprawności. Przesłanką odpowiedzialności komornika jest bezprawność jego działania, bez względu na jego zawinienie.

Podkreślił, że art. 23 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji nie określa samodzielnie przesłanek odpowiedzialności komornika

w znaczeniu warunków, jakie muszą zaistnieć, aby powstał obowiązek naprawienia szkody. Zastosowanie znajdują ogólne przesłanki odpowiedzialności deliktowej uregulowane w prawie cywilnym; musi zaistnieć szkoda, zdarzenie wyrządzające szkodę i adekwatny związek przyczynowy pomiędzy szkodą a zdarzeniem ją powodującym.

Wskazał, że w toku prowadzonej egzekucji komornik B. M. pomimo istnienia na podstawie art. 114 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych ustawowego prawa zastawu przysługującego Skarbowi Państwa na egzekwowanym roszczeniu, wyrażonego w treści klauzuli wykonalności nadanej przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w dniu 28 stycznia 2010 roku, sygn. I ACa 107/09 tytułowi wykonawczemu w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia

30 grudnia 2005 roku, sygn. XVI GC 427/01, nie zawiadomił Sądu Okręgowego w Warszawie o prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym. Natomiast, stosownie do treści § 30 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 09 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników (Dz.U. 1968, Nr 10, poz. 52 – dalej rozporządzenie), jeżeli ze złożonego komornikowi tytułu wykonawczego wynika, że sąd nałożył na stronę obowiązek zwrotu z zasądzonego jej roszczenia części lub całości kosztów sądowych, komornik zawiadamia o tym niezwłocznie sąd, od którego pochodzi tytuł wykonawczy.

Konsekwencją podjętych przez komornika działań było przekazanie uzyskanej w toku egzekucji kwoty 29.646.232,43 zł na rzecz innych wierzycieli spółki (...) oraz na rzecz kancelarii komorniczej z tytułu kosztów egzekucji, z pominięciem Skarbu Państwa.

Zdaniem Sądu Okręgowego, działanie komornika pozostawało w sprzeczności z art. 1025 k.p.c.; przepis ten określa ściśle kolejność zaspokojenia wierzycieli. Wierzytelność zabezpieczona zastawem jest wierzytelnością uprzywilejowaną i w sytuacji, gdy nie ma wierzycieli, którym z mocy ustawy przysługuje pierwszeństwo szczególne, powinna być zaspokojona w pierwszej kolejności z zasądzonego na rzecz (...) od Spółdzielni Mieszkaniowej (...) roszczenia.

Wskazał, iż w treści klauzuli wykonalności nadanej w dniu 28 stycznia 2010 roku przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, zastrzeżone zostało wynikające z ustawy prawo zastawu na rzecz powoda. Niewątpliwie zatem, ze złożonego komornikowi tytułu wykonawczego wynikało, iż Sąd nałożył na stronę obowiązek zwrotu kosztów sądowych wynikających z zasądzonego roszczenia. Powyższe rodziło po stronie pozwanego obowiązek powiadomienia Sądu, stosownie do dyspozycji § 30 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 09 marca 1968 roku w sprawie czynności komorników.

W ocenie Sądu, nie było podstaw do przyjęcia, że pozwany B. M. nie był związany treścią klauzuli wykonalności oraz że nie posiadał stosownego wniosku egzekucyjnego na pkt 4 wyroku. Powyższy wniosek nie mógł zostać złożony, ponieważ pozwany nie zawiadomił o tym Sądu, od którego pochodził tytuł wykonawczy, a zatem Sąd Okręgowy nie wiedział o toczącej się egzekucji.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powód, zgodnie z ciążącym na nim obowiązkiem wynikającym z art. 6 k.c., wykazał istnienie związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym działaniem pozwanego komornika sądowego B. M. a poniesioną przez niego szkodą. Powód udowodnił, iż brak zawiadomienia Prezesa Sądu Okręgowego o powadzonej przez komornika sądowego B. M. egzekucji i nieuwzględnienie uprzywilejowania wierzytelności Skarbu Państwa w podziale kwoty uzyskanej z egzekucji, uniemożliwiło zaspokojenie Skarbu Państwa w całości.

Osobie, która poniosła szkodę wskutek sprzecznych z prawem działań komornika, przysługuje odszkodowanie. Szkada powoda w niniejszej sprawie odpowiada wysokości niezaspokojonej wierzytelności wynikającej z pkt 4 wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2009 r., sygn. akt I ACa 107/09.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Od wyroku tego w całości apelację wniósł pozwany.

Zarzucił Sądowi Okręgowemu nieuwzględnienie stanowiska pozwanego, że przepis, na podstawie którego Sąd ten wywiódł obowiązek komornika zawiadomienia Sądu, nie obowiązywał. Wskazał, że § 30 rozporządzenia oparty był na ustawowej podstawie art. 772 k.c., który utracił moc w 2007 r. Podniósł także, że nie było podstaw do zasądzenia odsetek ustawowych, albowiem odsetek nie zasądza się od zobowiązań sądowo-skarbowych.

Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji i orzeczenie o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna, chociaż zgodzić należy się z pozwanym, że obowiązek komornika zawiadomienia Sądu Okręgowego jako uprawnionego z zastawu ustawowego, nie miał swojego źródła w § 30 rozporządzenia w powiązaniu z art. 772 k.c. (który nie obowiązywał w czasie prowadzenia egzekucji przez pozwanego). Mimo tego, orzeczenie odpowiada prawu, albowiem obowiązek powiadomienia Sądu Okręgowego w Warszawie jako wierzyciela, którego wierzytelność była zabezpieczona ustawowym prawem zastawu (co zostało wyraźnie zaznaczone w klauzuli wykonalności), wynikał z odpowiedniego zastosowania art. 847 § 2 k.p.c.

Kodeks cywilny nie reguluje bezpośrednio zastawu ustawowego. Nakazuje natomiast w art. 326 k.c. stosować odpowiednio do zastawu powstającego z mocy ustawy przepisy rozdziału pierwszego działu IV Kodeksu cywilnego dotyczące zastawu na rzeczach ruchomych. Wśród nich istotny jest art. 321 k.c., który w zakresie zaspokojenia zastawnika stanowi, że następuje ono według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Dodać przy tym trzeba, że chodzić będzie o odpowiednie stosowanie przepisów o sądowej egzekucji z rzeczy ruchomych obciążonych zastawem.

Tym zasadniczym przepisem, który miał odpowiednie zastosowanie przy egzekucji prowadzonej przez pozwanego, był przepis art. 847 § 2 k.p.c. Nakazuje on z jednej strony dłużnikowi (rzeczy zajętej) wskazanie osób, którym przysługuje prawo żądania zwolnienia ich spod egzekucji; z drugiej zaś, obciąża komornika obowiązkiem powiadomienia takich osób o zajęciu.

W doktrynie nie budzi wątpliwości, że zaniechanie obowiązków wskazanych w § 2 może skutkować odpowiedzialnością dłużnika albo komornika.

Odpowiednie zastosowanie tego przepisu w realiach prowadzenia przez pozwanego egzekucji na rzecz Spółki (...) w sytuacji, gdy część tej kwoty była objęta ustawowym prawem zastawu na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie, wymagała powiadomienia tego Sądu o dokonanej zajęciu, w celu umożliwienia przeprowadzenia egzekucji kwoty 100 000 zł na rzecz zastawnika z mocy ustawy.

Przypomnieć jedynie należy, co Sąd pierwszej instancji trafnie ustalił w stanie faktycznym, że ustawowe prawo zastawu zostało opisane w klauzuli wykonalności tytułu wykonawczego, na podstawie którego komornik dokonywał zajęcia.

W konsekwencji tego uznać należy, że pozwany dopuścił się naruszenia prawa, które – w okolicznościach ustalonych w sprawie – skutkowało powstaniem szkody po stronie powodowej.

W normalnym biegu rzeczy, zawiadomienie Komornika skutkowałoby skierowaniem egzekucji przez Skarb Państwa w części objętej ustawowym prawem zastawu, do zajętej przez pozwanego kwoty. Dodać należy, że klauzula wykonalności została nadana przez Sąd Apelacyjny, gdyż akta pozostawały w tym Sądzie i powód bezpośrednio po uzyskaniu klauzuli wszczął egzekucję (wynika to z opisu egzekucji). Można zauważyć, że Sąd Okręgowy w owym czasie „nie wiedział” o uzyskaniu tytułu, objętym prawem zastawu.

Zaniechanie temu obowiązkowi spowodowało, że cała kwota zajęta i wyegzekwowana została rozdysponowana na rzecz wierzyciela egzekwującego (jego wierzycieli) i komornika (w zakresie należnych kosztów egzekucyjnych). Powód zaś, nie wiedząc o wcześniejszej egzekucji prowadzonej przez powoda, nie uzyskał zaspokojenia, albowiem późniejsza egzekucja sądowa skierowana wobec dłużnika powoda, okazała się bezskuteczna, wobec jego niewypłacalności.

W kategoriach przyczynowości adekwatnej (art. 361 k.c.), szkoda jaką poniósł Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Warszawie, pozostawała w bezpośrednim związku z zaniechaniem prawnemu obowiązkowi przez pozwanego. Powiadomienie bowiem powoda o zajęciu dokonany na wniosek Spółki (...) o jego prawie wynikającym z wyroku Sądu Apelacyjnego i ustawowego prawa zastawu, skutkowałoby podjęciem przez powoda stosownych kroków egzekucyjnych, a przynajmniej wyłączeniem kwoty 100 000 zł spod egzekucji na rzecz Spółki (...). Zaniechanie komornika spowodowało późniejszą niemożność uzyskania zaspokojenia przez powoda.

Tym samym nie można podzielić sugestii pozwanego, że powód przyczynił się do powstania szkody (art. 362 k.c.).

Wreszcie nietrafnie zarzucił pozwany, że brak było podstaw do zasądzenia odsetek ustawowych od dochodzonego odszkodowania.

Nie zauważa pozwany, że odsetki zostały zasądzone nie od kwoty objętej tytułem wykonawczym, lecz od kwoty odszkodowania (która jest kompensatą za utraconą kwotę zasądzoną w owym tytule), do którego w zakresie należności odsetkowej ma zastosowanie art. 455 k.c. i art. 481 k.c.

Należność niewyegzekwowana na skutek naruszającego prawo zaniechania komornika stała się podstawą roszczenia odszkodowawczego i z chwilą wezwania do zapłaty oraz niedokonania bezzwłocznie zapłaty przez pozwanego, komornik popadł w opóźnienie, co skutkuje prawem żądania odsetek ustawowych za opóźnienie.

Z tych względów, korygując w części ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej orzeczono na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391 k.p.c.